

סיפור של דפנה

בעלת שיער חום, קצוץ לתספורת של ילד. בת 22. אינך יכול לנחש שגילך עולה על 18. אתה נדהם כשאתה שומע שלדפנה בת בגיל ארבע, ושמה נאוות. כשנודע לדפנה שדב (דובי), קצין ביחידה קרבית, נפצע בימים הראשונים של המלחמה, לא ידעה עדיין שהיא בהריון. דובי היה פצוע קשה. מאמצי הרופא אים להציל את חייו עלו בתוהו. שבועיים לאחר הפגיעה נפטר. ביום שנפטר דובי, נודע לדפנה שהיא בהריון. היא רצה כמטורפת לבית-החולים כדי להודיע לדובי שהוא אב, ואז הודיעו לה שדובי נפטר. אני בת הקיבוץ. הורי חיים במשק. דובי היה עירוני. הוריו מבני המעמד הבינוני בתל-אביב.

הוא הגיע לביקור בקיבוץ (בצפון הארץ) ואז הכרנו. באותו זמן הוא השתחרר מהצבא. מעולם לא חשב על חיים בקיבוץ. אבל כשאמרתי לו שאינני רוצה להיות בעיר, הוא ויתר.

ההיכרות שלנו ארכה לא יותר מחצי שנה, מאז שהכרנו עד שהוא מת. חודשיים לאחר ההיכרות התחננו. אחר-כך החלה המלחמה, והסוף המר. אני אמרתי לך שאני ילידת הקיבוץ, כדי להסביר לך כמה שהקיבוץ התייחס אלי יפה בכל התקופה מאז מות דובי ועד היום. הם מנסים לעשות הכל כדי לעזור לי. הם ידעו שמאוד רציתי ללמוד מישחק, הם איפשרו לי זאת. היה זה חצי שנה לאחר הלידה.

השארתי את הילד בבית-ההיגיון, ונסעתי לרמת-גן. שנתיים למדתי בבית צבי. זאת היתה אחת התקופות המאושרות ביותר בחיי. אבל משהו היה חסר לי כל הזמן. נאוות. לא יכולתי לשאת את המחשבה שהשארתי אותה בקיבוץ. לא היה שווע שלא ביקרתי פעמיים בשבוע במשק. אילו יכולתי יותר, הייתי מבקרת יותר. כדי להיות עם נאוות חשבת על עזיבת הקיבוץ. אבל האמצעים לכך לא היו בידי. הייתי צריכה לוותר על תוכניותי. אבל גם צורת-החיים של לימודים אינטנסיביים ונסיעות למשך לא יכלו להימשך.

בסופו של דבר נשברתי. עזבתי את בית צבי. על כך נדמה לי שאני מצטערת כל יום מחדש. בקיבוץ אני עובדת כעת בעבודה שאינה מעניינת אותי כלל. מבחינה חברתית אני לא חושבת שיש לי בעיות. בכל אופן, אין לי לדעתי, הבעיות של אלמנות-המלחמה. אני מתנהגת, אני חושבת לפחות, כאילו הייתי רווקה עם ילדה, או גרושה עם ילדה.

הסביבה לא כל כך מקבלת את זה. כמו שלא מקבלים כל-כך את העובדה שאני באמצע היום מתחילה לרקוד עם הבת שלי לפני הדרה-אוכל של המשק. הם לא מבינים אותי.

בעת שהייתי בעיר, התנהגתי והתלבשתי כעירונית. הם לא ראו בעין יפה כל כך שהייתי נכנסת לחדר-האוכל עם מקסי. הם ראו בלבושי זה נסיון להיות עירונית. הם לא הבינו שהבגד פשוט מצא חן בעיני. מעולם לא לבשתי בגדים שלא מצאו חן בעיני.

אני אהיה גלוויה. אני רוצה להתחתן. אינני צריכה להתבייש בזה. הצרה היא שאין לי עם מי לעשות זאת. בקיבוץ, הרווקים הם, או צעירים מאוד, שאולי בצדק לא ירצו להתחתן עם אלמנה, אם לילד. אחר כך ישנם המבוגרים בהרבה ממני, שאיתם אין לי כל עניין משותף.

במסביבות של הקיבוץ כולם מנסים לעשות את הרושם כאילו הם מחזרים אחרי, אבל אני יודעת שבסך הכל הם חושבים שאני ראוייה לרחמים. אינני חושבת שאני צריכה שירחמו עלי. קרה מה שקרה. זה יכול לקרות לכל אחת. בעיר היו לי כמה הצעות-נישואין. לא רבות, אבל אף אחד אינני יכול היה להבטיח את קיומי. אינני יודעת, אני בת 22. אבל המנטליות שלי היא של נערה. לכן אינני יכולה לראות את עצמי נשואה למבוגר ממני בחמש שנים. דובי, שהיה בן 22, כשאני הייתי בת 18, היה על הגבול.

לא מצאתי אף אחד שיכולתי לחשוב שאחתחן איתו. פשוט, לא היו כאן האנשים המתאימים לי. אבל לפחות היה גופש, ואפשר היה לצבור כוח לתקופה נוספת.

סיפור של אסתר

שיער שחור בצורת זנב-סוס. פנים רזים. עיניים שחורות. מבט מעט עצוב. פנים חיוורות, למרות העובדה שאת מחצית שנותיה בילתה דווקא בקיבוץ בדרום הארץ. בת 14 היתה כשבאה לקיבוץ עם עליית הנוער. היא עלתה מפולין. תוריה גרים ברחובות. תחילה הם היו בטוחים שאסתי שלהם תחיה בקיבוץ שנה-שנתיים, עד שמצבם הכלכלי ישתפר. להפתעתם בחרה אתי בחיי הקיבוץ. בתום ילמודיה התייגשה לנח"ל, ולאחר שנה של מועמדות התקבלה כחברה. בגיל 22 התחתנה עם צעיר מהמשק, בן גילה, כעבור ארבע שנות נישואין פרצה מלחמת ששת-הימים. חודשיים אחרי המלחמה נהרג בעלה, מרדכי.

תחילה נכנסתי למרה שחורה. העובדה שנהרג אחרי המלחמה גרמה לכך, לדעתי. אילו היה נהרג בעת המלחמה, הייתי מקבלת את זה אחרת. במלחמה, כל אישה שהיה לה בעל ביחידה קרבית, מוכנה מבחינה נפשית להיות לאלמנה. אך העובדה שחודשיים לאחר המלחמה, כשהכל נשמו לרווחה, הוא הלך, ועוד בגלל מוקש שהוא עלה עליו עם הגייס בעת שהיה בדרכו הביתה, גרמה למצבי.

אחר כך באה ההשלמה. הנסיון לחזור לחיים רגילים. אני חושבת שאפשר לחזור לחיים כאלה רק כאשר את משלימה באמת עם העובדה שהאיש איתו חיית פרק-זמן מחייך, כבר איננו. אז מתחילים הנסיונות לחזור לחיים הרגילים.

אני חושבת שהצלחתי בכך. אולי בגלל העובדה שלא היו לנו ילדים. כשיש ילדים, אני חושבת שהמצב הוא הרבה יותר גרוע. אז אתה נפגש יומיים עם הזכרונות, בגלל הילד. עם השאלות שכל כך קשה לך לענות עליהן, בייחוד כשהילד קטן. ידעתי שאם אני לא אנסה להיות חיי רגילים לחלוטין, כאילו שמה שהיה לא היה, לא אוכל להשתחרר מזה. אינני דוגלת ברעיון שהאלמנות צריכות להיות כל הזמן עם העבר, הדבר הינו פשוט בלתי-אפשרי. פירושו התנוונות. רק שרבים מחברי הקיבוץ סבורים שהאלמנה חייבת להיות את חיי-העבר.

אינני אומרת את זה על סמך נסיוני האישי בלבד. אני אומרת את זה על סמך הרבה שיחות, שהיו לי עם נשים במצבי, מהרבה קיבוצים. כולן מתלוננות על-כך שחברי הקיבוץ דורשים מהן להיות קדושות. שהן צריכות להתנור. שאין הן יכולות להיות כאילו שמה שקרה לא היה מעולם.

הקיבוץ איננו מאפשר לך להיות חיים רגילים. כל הזמן, בלי יוצא מהכלל, אתה נבדק, ההתנהגות שלך עוברת כל היום ביקורת. כשאני מביאה ילד לחדרי, וזה יכול להיות אפילו אחד מחברי-המשק, הרי שאני מרגישה במבטים. משך כמה חודשים עבר ילדי שלי, צעיר ממני בשנתיים, לגור בחדרי. המבטים של אלה שנתקלו בנו יחד היו נוראיים. היו אפילו שתי חברות שניסו להסביר לי, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שלא יתכן שאני אקח בחור צעיר ממני לחדרי. הן כימעט והאשימו אותי בכך שאני משחיתה את הצעיר מבחינה מוסרית.

אמרתי להן שזה אינו העניין שלהן, ואני לא מסכימה שיעירו לי על התנהגותי. אחת מהן אמרה לי: תראי, את לא חיה לבד, זה לא עיר כאן, שכל אחד יכול להיות כפי שמתחשק לו. עזבתי אותה על המדרכה והמשכתי ללכת.

מאז לא רק שהן אינן עונות לי שלום, אלא שגם הבעלים שלהן מתעלמים ממני. אני חיה בבדידות. כשאני מזמינה מישהו אלי, אני כל הזמן צריכה לחשוב ולקוות שאף אחד לא יראה אותנו ביחד, בדרך לחדרי או ממנו.

כשאני מביאה ילד מהעיר אלי, אני שומעת את הלחישות סביבי. הם חושבים שברגע שאני אלמנה, או אני צריכה להיות יצור בלי חיים פסיים. "כשתתחתני, זה יהיה אחרת," אמר לי מישוהו. אבל למה אני צריכה להתחתן, על מנת להיות את חיי? בכלל, אם מי אני יכולה להתחתן? שיכתב-הגיל משלושים עד ארבעים, שביניהם אני יכולה למצוא את בעלי, הם כולם או כימעט כולם, נשואים. אינני צריכה להתחתן כדי להיות את חיי.

את המיבצע הזה, שהם עורכים, אני מעריכה. אם כי אינני רואה כל תוצאות. אלה המגינים לכאן הם לא דווקא המוצלחים שבין חברי הקיבוצים. האווירה כאן גם כן אינה נוחה. לכל היותר יושבים כמה אנשים יחד, ומתלוצצים על המיפגשים. וזה עצוב, כי יש רבות מאוד במצבי.

הקיבוץ הארצי הפגישו במלון בנהריה את אלמנות הקיבוצים עם רווקיהם - אולם הרעיון לא נשא פרי

רבים עזבו זמן קצר אחרי תחילת הרימסיה. המוסיקה הרועשת לא הצליחה להוציא אותם מקספאונם. לפניהם חיתה עוד שנה של בדידות.

סיבה, לולא קבוצה זו, שמנתה ששה איש, קשה לתאר איך היה נראה סוף המסיבה. הם הפעילו רשם-קול, וממש בכוח גררו את הקיבוצניקים לרקוד, אך עם מעט מאד הצלחה. לא היה כל סימן לשתיהם פעולה.

הוחלט להוציא את האלמנות ופנוייה הקיבוץ לנפש משותף. תחילה נערך הדבר בבית הקיבוץ הארצי בנתניה. אחר כך הוחלט להעביר אותם גם לנהריה, למלון טו.

קיבוץ קבוצה של אלמנות לסוף-שבוע. אך אחוז ההיכרותיות, כתוצאה מהמיפגשים הללו, היה זעום, כמעט אפסי.

בעל המלון, שהתמחה בעריכת מיפגשים בין רווקים, נקרא לעזרת הקיבוץ הארצי. נראה שבישיבה הקרובה של הוועדה ה-בינקיבוצית, המטפלת בנושא זה, יוזמן להציע פתרונות. המיפגש במלון טו, ש-איתו הגיעו להסכם על מחיר מיוחד (המר מומן על-ידי הקיבוץ של הנשלח לנפש) נערך במיסגרת מצומצמת יותר. הפעם היה המיפגש משותף לאלמנות, גרושות ורוור קות.

העלזים היחידים, המלצרים

ביום מאזדה שבאו, עזבו אחרי כמה ימים את נהריה, בלי כל הסבר. נראה שאווכבו מהמיפגשים. אחרים נשארו עד הסוף.

אופיינית לכל השבוע היתה המסיבה ש-נערכה במרתף המלון, בלילה שלפני פיי-זור המיפגש. כעשרים חבריה, רובם בנות, ישבו על כסאות קטנים וניסו לשיר. אקורדיוניסט עשה מאמצים נואשים ל-החיות את הקבוצה, אך ללא הצלחה. כולם ישבו קפואים על מקומותיהם.

היחידים שהיו עלזים במסיבה היו ה-מלצרות והצוות של המלון, שהוזמנו למ-

ניכרה על פני כל המשתתפים במיפגש שנערך במלון עדין בנהריה. תצלום זה צולם בעת שהמסיבה היתה בעיצומה. בלב כל אחד מהבאים למיפגש קוננה התקווה שאולי במסגרת זו יוכל למצוא שותף לחיים.

עצבות